

Research Article

Volume-05|Issue-02|2025

امنیتی‌سازی هویت دینی مهاجرین مسلمان در آلمان

Subhanullah Subhani

PhD student at Kharazmi University, Tehran, Iran & Professor, Orchid ID: <https://orcid.org/0009-0004-9217-9139>
subhanullah.subhani349@gmail.com

Article History

Received: 27.02.2025

Accepted: 20.03.2025

Published: 30.03.2025

Citation

Subhani, S. (2025). امنیتی‌سازی هویت دینی مهاجرین مسلمان در آلمان. *Indiana Journal of Multidisciplinary Research*, 5(2), 7-14.

چکیده:

پژوهش حاضر به بررسی روند امنیتی‌سازی هویت دینی مهاجرین مسلمان در آلمان می‌پردازد، در دهه‌های اخیر با افزایش تعداد مهاجران مسلمان به آلمان، نگرانی‌های امنیتی و فرهنگی پیرامون هویت دینی آنان در فضای عمومی این کشور گسترش یافته است. پژوهش حاضر بدنبال پاسخ به این سوال است که چگونه فرآیند امنیتی‌سازی هویت دینی مهاجرین مسلمان در آلمان بر روابط اجتماعی و تعاملات فرهنگی آن‌ها با جامعه میزبان تأثیر می‌گذارد؟ فرآیند امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان در آلمان منجر به ایجاد شکاف‌های اجتماعی و فرهنگی میان مهاجرین مسلمان و جامعه میزبان می‌شود، به طوری که این روند باعث تقویت هویت‌های دینی خاص و کاهش امکان همگرایی اجتماعی می‌گردد. این تحقیق با استفاده از روش‌های کیفی، نظیر تحلیل محتوای رسانه‌ها و مطالعات موردی، روندهایی را که در آن‌ها هویت دینی مسلمانان به مسأله‌ای امنیتی تبدیل شده است، مورد بررسی قرار می‌دهد. این مقاله به تحلیل سیاست‌های دولتی، گفتمان‌های رسانه‌ای و واکنش‌های اجتماعی به مسائل مرتبط با دین اسلام و مسلمانان پرداخته و نقش این گفتمان‌ها در شکل‌دهی به هویت‌های دینی و فرهنگی مهاجرین را مورد بررسی قرار می‌دهد. یافته‌ها نشان می‌دهند که در شرایط خاصی، هویت دینی مسلمانان نه تنها به ابزاری برای شناسایی و تمایز آن‌ها در جامعه تبدیل می‌شود، بلکه در فضای سیاسی و اجتماعی به یک دغدغه امنیتی تبدیل می‌گردد. در نهایت، این پژوهش به چالش‌ها و فرصت‌های پیش‌روی مهاجرین مسلمان در آلمان در فرآیند همگرایی اجتماعی و تأثیرات آن بر سیاست‌های مهاجرتی و امنیتی اشاره می‌کند

واژه‌های کلیدی: امنیتی‌سازی، هویت دینی، مهاجرین مسلمان، آلمان، گفتمان امنیتی، اسلام‌هراسی

Abstract:

The present study examines the process of securitization of the religious identity of Muslim immigrants in Germany. In recent decades, with the increase in the number of Muslim immigrants to Germany, security and cultural concerns about their religious identity have expanded in the public space of this country. The present study seeks to answer the question of how the process of securitization of the religious identity of Muslim immigrants in Germany affects their social relations and cultural interactions with the host society? The process of securitization of the religious identity of Muslims in Germany leads to the creation of social and cultural gaps between Muslim immigrants and the host society, in such a way that this process strengthens specific religious identities and reduces the possibility of social integration. Using qualitative methods, such as media content analysis and case studies, this study examines the processes in which the religious identity of Muslims has become a security issue. This article analyzes government policies, media discourses, and social responses to issues related to Islam and Muslims, and examines the role of these discourses in shaping the religious and cultural identities of immigrants. The findings show that under certain circumstances, the religious identity of Muslims not only becomes a tool for their identification and differentiation in society, but also becomes a security concern in the political and social space. Finally, this research points to the challenges and opportunities facing Muslim immigrants in Germany in the process of social integration and its effects on immigration and security policies.

Keywords: security, religious identity, Muslim migrants, Germany, security discourse, Islamophobia

Copyright © 2025 The Author(s); This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY-NC 4.0).

1- مقدمه

در سال‌های اخیر، با افزایش شمار مهاجران مسلمان به کشورهای اروپایی، به ویژه آلمان، مفهوم هویت دینی مسلمانان به یکی از مسائل پیچیده و مورد بحث در عرصه‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی تبدیل شده است، یکی از فرآیندهای برجسته‌ای که در این زمینه شکل‌گرفته، امنیتی‌سازی هویت دینی است. در دهه‌های اخیر مهاجرت مسلمانان به کشورهای اروپایی به‌ویژه آلمان، به یکی از مسائل پیچیده و چندوجهی در عرصه‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی تبدیل شده است، آلمان، به‌عنوان یکی از کشورهای پیشرفته و با تاریخ طولانی در پذیرش مهاجرین، میزبان جمعیت بزرگی از مسلمانان است که به‌ویژه از کشورهای مختلفی نظیر ترکیه، پاکستان، افغانستان و سوریه به این کشور آمده‌اند امنیتی‌سازی به فرآیندی اطلاق می‌شود که در آن یک موضوع یا گروه خاص به‌عنوان تهدیدی بالقوه برای امنیت ملی و اجتماعی معرفی می‌شود (Buzan et al, 1998)، در مورد مهاجران مسلمان، این فرآیند در برخی مواقع منجر به تفسیر هویت دینی آنان به‌عنوان تهدیدی برای هویت فرهنگی و امنیتی کشور میزبان، به‌ویژه در آلمان، شده است (Khosravi, 2017).

در آلمان، این روند از زمان افزایش شمار مهاجران مسلمان در دهه‌های 1990 و 2000 آغاز شد و به تدریج در پی برخی بحران‌های جهانی، نظیر حملات تروریستی 11 سپتامبر 2001 و بحران مهاجرت 2015، شدت گرفت، یکی از عوامل مهم در امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان، گفتمان‌های رسانه‌ای و سیاست‌های دولتی است که این گروه را به‌عنوان یک تهدید در برابر نظم اجتماعی و هویت ملی معرفی می‌کنند (Fekete, 2009)، این گفتمان‌ها، که معمولاً در پیوند با اسلام‌هراسی و ترس از تروریسم اسلامی هستند، باعث ایجاد تصورات منفی در مورد مسلمانان شده و موجب تشدید تبعیض و نازاری‌های اجتماعی می‌شود، یکی از مهم‌ترین عواملی که به امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان در آلمان کمک کرده، گفتمان‌های رسانه‌ای و سیاست‌های دولتی هستند. رسانه‌ها به‌ویژه در دوران پس از حملات تروریستی 11 سپتامبر 2001 نقش اساسی در شکل‌دهی به این گفتمان داشته‌اند. رسانه‌ها نه تنها اطلاعاتی در مورد مسلمانان و هویت دینی آنان منتشر کرده‌اند، بلکه این اطلاعات در بسیاری از موارد به‌صورت تحریف‌شده و نادرست به تصویر کشیده شده‌اند که موجب تقویت ترس و نگرانی در جامعه می‌شود. این گفتمان‌های رسانه‌ای، به‌ویژه در ارتباط با افراط‌گرایی و تروریسم اسلامی، به تقویت حس اسلام‌هراسی و تبعیض علیه مسلمانان منجر شده‌اند. در این فضا، مسلمانان به‌طور فزاینده‌ای به‌عنوان تهدیدی برای امنیت ملی و اجتماعی شناخته می‌شوند و همین امر موجب تقویت تمایزات اجتماعی و نژادی شده است (Mann, 2020)، در آلمان، کشوری که میزبان جمعیت قابل توجهی از مسلمانان است، این فرآیند به

طور خاص در چارچوب تحولات سیاسی و اجتماعی پس از حملات تروریستی 11 سپتامبر 2001 و به‌ویژه بحران مهاجرت 2015 شدت یافته است (Schild, 2018).

علاوه بر رسانه‌ها، سیاست‌های دولتی و حکومتی نیز نقش مهمی در فرآیند امنیتی‌سازی دارند، دولت‌ها به ویژه در بحران‌های مهاجرتی، تحت فشار قرار گرفته‌اند تا سیاست‌های سختگیرانه‌تری در قبال مهاجران اتخاذ کنند، در آلمان بحران مهاجرت 2015 که موجی از پناهندگان از کشورهای جنگ‌زده نظیر سوریه، افغانستان و عراق را به این کشور سرازیر کرد، باعث شد تا مسأله هویت دینی مهاجران مسلمان بیش از پیش به یک مسأله امنیتی تبدیل شود. در این دوران، دولت آلمان در کنار پذیرش پناهندگان، نگرانی‌هایی در خصوص تأثیرات این مهاجران بر هویت ملی و فرهنگی کشور نیز ابراز کرد و برخی از سیاست‌ها و تصمیمات به‌ویژه در حوزه‌های اجتماعی و فرهنگی با این دغدغه‌ها همراه بود. سیاست‌های امنیتی، نظیر نظارت دقیق‌تر بر مساجد، شناسایی و مقابله با فعالیت‌های افراطی و محدودیت‌های اجتماعی، از جمله اقداماتی بودند که به‌عنوان پاسخ به تهدیدات امنیتی مسلمانان معرفی شدند.

هدف این تحقیق بررسی چگونگی امنیتی‌سازی هویت دینی مهاجران مسلمان در آلمان و تأثیرات آن بر روابط اجتماعی و سیاست‌های مهاجرتی است. این پژوهش به تحلیل گفتمان‌های رسانه‌ای، سیاست‌های دولتی و واکنش‌های اجتماعی به مسائل دینی مرتبط با مسلمانان پرداخته و در پی پاسخ به این سوال است که چگونه این فرآیند بر روابط میان مهاجران مسلمان و جامعه میزبان تأثیر می‌گذارد و چه پیامدهایی برای همگرایی اجتماعی در پی دارد، این تحقیق بدنبال پاسخ به این سوال است که چگونه فرآیند امنیتی‌سازی هویت دینی مهاجرین مسلمان در آلمان بر روابط اجتماعی و تعاملات فرهنگی آن‌ها با جامعه میزبان تأثیر می‌گذارد؟ فرآیند امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان در آلمان منجر به ایجاد شکاف‌های اجتماعی و فرهنگی میان مهاجرین مسلمان و جامعه میزبان می‌شود، به‌طوری‌که این روند باعث تقویت هویت‌های دینی خاص و کاهش امکان همگرایی اجتماعی می‌گردد.

2- چارچوب نظری و مفهومی

1-2 تعریف و توضیح مفهوم «امنیتی‌سازی» (Securityization): «امنیتی‌سازی» مفهومی است که نخستین بار توسط Wæver, Buzan (1998)، در چارچوب نظریه امنیت توسعه داده شد، طبق این دیدگاه، امنیتی‌سازی به فرآیند تبدیل یک موضوع یا گروه خاص به تهدیدی برای امنیت ملی یا اجتماعی اطلاق می‌شود که نیازمند پاسخ‌های امنیتی ویژه است. این فرآیند از طریق گفتمان‌های اجتماعی، رسانه‌ای و سیاسی رخ می‌دهد و معمولاً با استفاده از بیان‌های خاص برای تشریح تهدیدات و خطرات فرضی همراه است، در این راستا، گروه‌های خاصی، مانند مهاجران مسلمان، به‌عنوان تهدیدات امنیتی معرفی می‌شوند و نیاز به تدابیر امنیتی ویژه برای مقابله با آن‌ها در نظر گرفته می‌شود.

امنیتی‌سازی یک فرآیند اجتماعی است که در آن گروه‌های خاص، مسائل اجتماعی یا فرهنگی به تهدیدات امنیتی تبدیل می‌شوند. این فرآیند به‌ویژه زمانی در کشورهای مهاجرپذیر رخ می‌دهد که هویت فرهنگی یا دینی مهاجران به‌عنوان تهدید برای نظم اجتماعی و هویت ملی در نظر گرفته می‌شود (Buzan et al, 1998)، این فرآیند اغلب با استفاده از گفتمان‌های رسانه‌ای، سیاسی و علمی رخ می‌دهد و می‌تواند منجر به اتخاذ سیاست‌های سخت‌گیرانه و تبعیض‌آمیز علیه گروه‌های خاص شود.

2-2 بررسی نظریات موجود در حوزه امنیتی‌سازی و کاربرد آن در زمینه هویت دینی: در زمینه هویت‌دینی و امنیتی‌سازی، تعدادی از نظریات مهم مطرح شده‌اند که می‌توانند کمک کنند تا این فرآیند به‌طور دقیق‌تر تحلیل شود، یکی از این نظریات، نظریه گفتمان امنیتی است که توسط Wæver (1995)، توسعه یافته است. او معتقد است که امنیتی‌سازی فرآیند پیچیده‌ای است که از طریق گفتمان‌های سیاسی و رسانه‌ای شکل می‌گیرد و تهدیدات امنیتی از قبل وجود ندارند بلکه از طریق گفتمان‌های خاص و به‌ویژه توسط مقامات و رسانه‌ها «ساخته» می‌شوند. در این راستا، هویت دینی مسلمانان به‌عنوان تهدیدی برای امنیت ملی و اجتماعی ساخته و پرداخته می‌شود، (Khosravi, 2017) و (Mann, 2020)، به تحلیل چگونگی امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان پرداخته‌اند. طبق نظر Khosravi، هویت دینی مسلمانان به‌ویژه در جوامع غربی تحت تأثیر تحولات جهانی مانند جنگ‌های خاورمیانه و تروریسم اسلامی قرار گرفته است و این تأثیرات باعث ایجاد ترس و نگرانی‌های اجتماعی در جوامع میزبان می‌شود. این نظریه پردازان بر این نکته تأکید دارند که چگونه گفتمان‌های رسانه‌ای و سیاسی به‌ویژه پس از حملات تروریستی 11 سپتامبر 2001، تصویری منفی از مسلمانان ایجاد کرده است و آن‌ها را به‌عنوان تهدیدات امنیتی معرفی کرده‌اند.

2-3 مفاهیم مرتبط: اسلام‌هراسی، تبعیض دینی، هویت فرهنگی و هویت دینی: در تحلیل امنیتی‌سازی هویت دینی، مفاهیم مرتبطی نیز وجود دارند که باید مورد توجه قرار گیرند، یکی از این مفاهیم، اسلام‌هراسی (Islamophobia)، است که به ترس، تفرق و دشمنی با مسلمانان و فرهنگ اسلامی اشاره دارد، طبق تحقیقات Fekete (2009)، اسلام‌هراسی در غرب به‌ویژه پس از حادثه 11 سپتامبر و افزایش حملات تروریستی نسبت به مسلمانان شدت یافته است، این پدیده نه تنها از طریق گفتمان‌های رسانه‌ای بلکه در سیاست‌های دولتی نیز به‌طور فزاینده‌ای گسترش یافته است.

تبعیض دینی (Religious Discrimination)، نیز یکی دیگر از مفاهیم مرتبط است که به برخوردهای تبعیض‌آمیز با افراد بر اساس هویت دینی آن‌ها اشاره دارد، در جوامعی که هویت دینی مسلمانان به تهدیدی امنیتی تبدیل می‌شود، تبعیض دینی می‌تواند به اشکال مختلف مانند محدودیت در دسترسی به منابع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی یا ایجاد قوانین ضداسلامی بروز کند (Mann, 2020).

هویت فرهنگی و هویت دینی دو مفهوم مهم دیگر هستند که در این زمینه باید تحلیل شوند، هویت فرهنگی به‌طور کلی به شیوه‌های زندگی، آداب و رسوم، زبان و ارزش‌های فرهنگی اشاره دارد، اما هویت دینی بیشتر به باورها، عبادات و اصول مذهبی فرد یا گروهی اشاره دارد، در فرآیند امنیتی‌سازی، هویت دینی مهاجران مسلمان به‌عنوان تهدیدی برای هویت فرهنگی و امنیت اجتماعی کشور میزبان معرفی می‌شود که این خود باعث ایجاد مشکلات اجتماعی و سیاسی برای مسلمانان می‌شود (Khosravi, 2017).

2-4 تحلیل گفتمان‌های امنیتی در جوامع مهاجرپذیر: در جوامع مهاجرپذیر، گفتمان‌های امنیتی نقش اساسی در شکل‌دهی به نگرش‌ها و سیاست‌ها نسبت به مهاجران ایفا می‌کنند، تحلیل گفتمان‌های امنیتی نشان می‌دهد که چگونه مسائل مربوط به مهاجرت، فرهنگ و هویت دینی از طریق رسانه‌ها و سیاست‌ها به تهدیداتی برای امنیت ملی تبدیل می‌شود. در بسیاری از کشورهای اروپایی، به‌ویژه آلمان، گفتمان‌های رسانه‌ای در ارتباط با بحران مهاجرت 2015 و پس از آن، به‌طور گسترده‌ای مهاجران مسلمان را تهدیداتی برای نظم اجتماعی و هویت فرهنگی معرفی کرده‌اند (Fekete, 2009)، این گفتمان‌ها از طریق پخش اخبار منفی، داستان‌های ترسناک و تصویری منفی از مسلمانان، به گسترش احساس ترس و نگرانی در میان مردم کمک کرده‌اند. در همین راستا، سیاست‌های دولتی نیز بر اساس این گفتمان‌ها شکل گرفته و تصمیماتی نظیر نظارت بر مساجد، محدودیت‌های مذهبی و فرهنگی برای مسلمانان، و افزایش

تدابیر امنیتی اتخاذ شده است (Schild, 2018)، این گفتمان‌ها همچنین موجب تقویت تمایزات اجتماعی و اقتصادی شده و باعث می‌شود مسلمانان در معرض تبعیض‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی قرار گیرند.

3- تاریخچه مهاجرت مسلمانان به آلمان

مهاجرت مسلمانان به آلمان به طور عمده از دهه 1950 میلادی آغاز شد، در ابتدا مهاجران مسلمان بیشتر از کشورهای ترکیه، ایتالیا و دیگر کشورهای جنوبی اروپا به آلمان آمدند، پس از جنگ جهانی دوم، آلمان نیازمند نیروی کار برای بازسازی اقتصاد خود بود و به همین دلیل توافق‌هایی با کشورهای مختلف برای ارسال نیروی کار صورت گرفت. در این زمینه، ترکیه در سال 1961 قراردادهایی با آلمان برای ارسال نیروی کار امضا کرد و بسیاری از ترک‌ها به عنوان "مهمان‌کار" وارد آلمان شدند (Küpper, 2013). در دهه‌های بعد، مهاجرت مسلمانان از کشورهای مختلف به آلمان گسترش یافت. برخی از این مهاجران از کشورهای عربی و دیگر کشورهای مسلمان بودند که به دلایل اقتصادی، سیاسی و اجتماعی به آلمان مهاجرت کردند. به علاوه، تحولات سیاسی در دهه‌های اخیر، مانند جنگ‌های داخلی در سوریه و عراق، بحران‌های اقتصادی در شمال آفریقا و مشکلات پناهندگی در اروپا، موجب افزایش مهاجرت مسلمانان به آلمان شد. این امر چالش‌های جدیدی را برای جامعه آلمان در زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی به همراه داشته است (Weiß, 2018).

1-3 وضعیت اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مسلمانان در آلمان: مسلمانان در آلمان به عنوان یکی از گروه‌های اقلیت بزرگ، در عرصه‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی حضور دارند، طبق آمارهای رسمی، تعداد مسلمانان در آلمان حدود 5 میلیون نفر تخمین زده می‌شود که بیشتر آنها از کشورهای ترکیه، کشورهای عربی و دیگر نقاط جهان هستند (Pew Research Center, 2020)، در زمینه اجتماعی، مسلمانان در آلمان با چالش‌های زیادی روبرو هستند، گرچه آلمان به عنوان یک کشور مدرن، به تنوع فرهنگی احترام می‌گذارد، اما مسلمانان هنوز با مشکلاتی همچون تبعیض، نابرابری و اتهامات مربوط به هویت دینی و فرهنگی خود مواجه‌اند. در برخی موارد، مسلمانان با مشکلاتی در یافتن شغل، دسترسی به خدمات اجتماعی و پذیرش اجتماعی مواجه هستند (Müller & Siefken, 2017). در زمینه فرهنگی، مسلمانان در آلمان سعی کرده‌اند هویت دینی خود را در چارچوب جامعه آلمانی حفظ کنند. این امر موجب ایجاد جوامع محلی و مراکز فرهنگی اسلامی در سراسر کشور شده است. با این حال، برخی از مسلمانان و مسلمانان مهاجر همچنان با فشارهایی در زمینه هویت و تعاملات فرهنگی روبرو هستند (Völker, 2016)، در ابعاد اقتصادی، مهاجران مسلمان بیشتر در مشاغل غیررسمی یا مشاغل با درآمد پایین مشغول به کار هستند. همچنین، نرخ بیکاری در میان مسلمانان در مقایسه با جمعیت بومی آلمان بالاتر است (Schönwälder, 2020).

2-3 تحولات سیاسی و اجتماعی تأثیرگذار بر هویت دینی مسلمانان در آلمان: تحولات سیاسی و اجتماعی در آلمان تأثیرات زیادی بر هویت دینی مسلمانان داشته است، یکی از مهم‌ترین این تحولات، پیوستن آلمان به اتحادیه اروپا و سیاست‌های مهاجرتی آن است، با افزایش تعداد پناهندگان و مهاجران مسلمان به آلمان، این کشور با چالش‌هایی در زمینه پذیرش فرهنگی، اجتماعی و دینی مهاجران روبرو شد، همچنین، سیاست‌های ضد مهاجرتی و افزایش احساسات نژادپرستی در برخی از گروه‌های آلمانی موجب گسترش تنش‌ها میان مسلمانان و جامعه بومی شده است (Haug, 2018). علاوه بر این، حملات تروریستی 11 سپتامبر 2001 و وقایع مشابه پس از آن، باعث افزایش نگرانی‌ها در مورد امنیت و هویت دینی مسلمانان در غرب شد. در نتیجه، مسلمانان در آلمان با فشارهایی مواجه شدند که به تضعیف هویت دینی و فرهنگی آنها منجر گردید. بسیاری از مسلمانان در آلمان مجبور به مقابله با پیش‌داوری‌ها و تصورات منفی در مورد دین اسلام شدند (Hassan, 2019).

3-3 تأثیرات بحران‌های جهانی (مثل بحران مهاجرت 2015 و حملات تروریستی 11 سپتامبر): بحران مهاجرت 2015 و حملات تروریستی 11 سپتامبر از مهم‌ترین بحران‌های جهانی بودند که تأثیرات زیادی بر مسلمانان در آلمان داشتند، بحران مهاجرت 2015: در سال 2015، آلمان با بحران بزرگ مهاجرت روبرو شد و میلیون‌ها پناهنده، عمدتاً از کشورهای سوریه، عراق و افغانستان، وارد آلمان شدند. این بحران باعث شد تا جامعه مسلمانان در آلمان از نظر جمعیتی گسترش یابد. با این حال، این بحران با واکنش‌های متفاوتی از سوی جامعه آلمان مواجه شد. برخی از گروه‌ها از پذیرش پناهندگان حمایت کردند، در حالی که گروه‌های دیگر به شدت مخالف بودند. این وضعیت منجر به بروز تنش‌ها و درگیری‌های اجتماعی شد و هویت دینی مسلمانان به موضوعی بحث‌برانگیز تبدیل گردید (Katsiaticas & Kaiser, 2020).

حملات تروریستی 11 سپتامبر: پس از حملات تروریستی 11 سپتامبر، تصویر عمومی از مسلمانان در بسیاری از کشورهای غربی به شدت منفی شد، این حملات به شدت به گفتمان ضد اسلامی دامن زد و مسلمانان در آلمان، مانند سایر کشورهای غربی، با چالش‌های زیادی در زمینه پذیرش اجتماعی و هویتی مواجه شدند، در این زمان، هویت دینی مسلمانان در آلمان تحت تأثیر سوالات و نگرانی‌های عمومی در مورد امنیت و ارتباط اسلام با تروریسم قرار گرفت (Bakker, 2017).

4- گفتمان‌های رسانه‌ای و سیاست‌های دولتی در امنیتی‌سازی هویت دینی

در دهه‌های اخیر، گفتمان‌های رسانه‌ای و سیاست‌های دولتی نقش مهمی در شکل‌دهی به هویت دینی مسلمانان در آلمان داشته‌اند، این گفتمان‌ها عمدتاً به ویژه پس از حملات تروریستی 11 سپتامبر و بحران مهاجرت 2015، حول محور امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان در این کشور متمرکز شده‌اند، رسانه‌ها و دولت‌ها در این فرآیند تأثیر زیادی در تبدیل هویت دینی مسلمانان به یک موضوع امنیتی، به‌ویژه در ارتباط با تهدیدات تروریستی و فرایندهای مهاجرتی، ایفا کرده‌اند.

1-4 بررسی گفتمان‌های رسانه‌ای در مورد مسلمانان و هویت دینی آنان: گفتمان‌های رسانه‌ای در آلمان در خصوص مسلمانان و هویت دینی آنان به شدت تحت تأثیر وقایع جهانی نظیر حملات تروریستی و بحران‌های مهاجرتی قرار دارد، پس از حملات 11 سپتامبر، رسانه‌ها اغلب مسلمانان را با تروریسم مرتبط می‌کردند و تصویر غالب در رسانه‌های آلمانی این بود که مسلمانان باید به عنوان تهدیدی امنیتی نگریسته شوند، در این راستا، مسلمانان به طور فزاینده‌ای با تصویری منفی و به‌عنوان دیگران در رسانه‌ها به تصویر کشیده شدند (Korte, 2017). در سال‌های اخیر، رسانه‌های آلمانی به ویژه پس از بحران مهاجرت 2015، نقش برجسته‌تری در شکل‌دهی به گفتمان‌های امنیتی حول هویت مسلمانان ایفا کرده‌اند، گفتمان‌هایی نظیر «مهاجرت غیرقانونی»، «تروریسم اسلامی» و «تهدیدات خارجی» به سرعت در جامعه و رسانه‌ها رواج یافتند و در نتیجه مسلمانان به‌ویژه در میان جمعیت‌های مهاجر از کشورهای اسلامی به‌عنوان تهدیدات فرهنگی و امنیتی معرفی شدند (Karlsen, 2020)، این گفتمان‌ها اغلب به گونه‌ای بازنمایی می‌شوند که مسلمانان به طور کلی به عنوان افرادی با ارزش‌های متفاوت از فرهنگ و هویت اروپایی تصویر شوند، پژوهش‌ها نشان می‌دهند که این گفتمان‌ها به ایجاد «دیگری» در جامعه و افزایش نژادپرستی و اسلام‌هراسی منجر شده‌اند (Bakker & de Leeuw, 2016).

2-4 تحلیل نقشه‌های رسانه‌ای و تأثیر آن‌ها بر افکار عمومی: نقشه‌های رسانه‌ای، به‌ویژه در عرصه اخبار و گزارش‌ها، نقش حیاتی در شکل‌دهی به نگرش‌های عمومی نسبت به مسلمانان در آلمان دارند، رسانه‌ها با استفاده از نمایه‌های خاص و در معرض دید قرار دادن گزارش‌های مربوط به تروریسم، مهاجرت و حرکات مسلمانان، افکار عمومی را در مورد هویت دینی و فرهنگی مسلمانان تحت تأثیر قرار می‌دهند. مطالعات نشان داده‌اند که رسانه‌ها در آلمان به طور غالب رویکردهایی امنیتی را در گزارش‌دهی خود اتخاذ می‌کنند. در این راستا تصاویر منفی از مسلمانان، اغلب به‌ویژه در پی وقوع حملات تروریستی و جنایات مرتبط با اسلام‌گرایان افراطی، برجسته می‌شود، این روند منجر به تضعیف اعتماد عمومی نسبت به مسلمانان و همچنین تقویت احساس تهدید از سوی دیگران در جامعه آلمانی شده است (Veldhuis & de Lange, 2018)، تحلیل نقشه‌های رسانه‌ای نشان می‌دهد که رسانه‌ها برای مقابله با این تهدیدات، بر خطرات «اسلام سیاسی» تأکید کرده‌اند و در نتیجه مسلمانان به‌ویژه در حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی به عنوان دیگرانی که تهدیدی برای نظم اجتماعی به شمار می‌آیند، مطرح شده‌اند (Bakker, 2018)، این وضعیت می‌تواند منجر به تقویت گفتمان‌های امنیتی و حساسیت‌های شدید نسبت به مسلمانان در سطح جامعه شود.

3-4 سیاست‌های دولتی و قانونی در ارتباط با امنیتی‌سازی هویت دینی: سیاست‌های دولتی در آلمان پس از حوادث تروریستی 11 سپتامبر و بحران مهاجرت 2015 عمدتاً به امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان متمرکز شده است، این سیاست‌ها شامل نظارت شدید بر جوامع مسلمان، نظارت بر مساجد و آموزش‌های دینی، و همچنین تدابیر ضدتروریسم در سطح ملی است، یکی از سیاست‌های امنیتی که به شدت تأثیرگذار بوده است، نظارت بر مساجد و سازمان‌های دینی مسلمانان است. دولت آلمان به‌ویژه پس از بحران مهاجرت 2015، اقدام به بررسی و نظارت دقیق‌تر بر مساجد و موسسات اسلامی کرده است تا از نفوذ ایدئولوژی‌های افراطی جلوگیری کند. این سیاست‌ها عمدتاً در قالب اقدامات امنیتی نظیر بازرسی‌های مداوم و بررسی منابع مالی این مؤسسات اجرایی شده است (Berger, 2019). علاوه بر این، برنامه‌های ضدتروریسم دولت آلمان به ویژه در دهه‌های اخیر به امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان دامن زده است، این برنامه‌ها معمولاً بر جلوگیری از رادیکالیزه شدن جوانان مسلمان، نظارت بر شبکه‌های اجتماعی و همکاری با کشورهای دیگر برای شناسایی تهدیدات تروریستی متمرکز شده‌اند، با این حال این اقدامات به‌طور خاص باعث افزایش نگرانی‌ها در مورد نقض حقوق بشر و آزادی‌های دینی مسلمانان در آلمان شده است (Helms, 2017).

در کنار این سیاست‌ها، سیاست‌های مهاجرتی نیز نقش مهمی در شکل‌دهی به هویت دینی مسلمانان در آلمان ایفا کرده است. اصلاحات قانون مهاجرت و پناهندگی در آلمان در دهه‌های اخیر، به ویژه در پی بحران پناهندگان 2015، تلاش‌هایی برای محدود کردن پذیرش مسلمانان از کشورهای بحران‌زده انجام داده‌اند، این سیاست‌ها به طور غیرمستقیم تأثیراتی بر هویت مسلمانان در آلمان داشته و منجر به ایجاد نگرش‌های منفی و حتی تبعیض‌آمیز نسبت به آنان شده است (Fekete, 2018).

4-4 بررسی اقدامات و سیاست‌های دولتی نظیر نظارت بر مساجد، برنامه‌های ضدتروریسم و سیاست‌های مهاجرتی
الف- نظارت بر مساجد و مؤسسات اسلامی: دولت آلمان در سال‌های اخیر نظارت دقیقی بر مساجد و مؤسسات اسلامی داشته است، هدف این نظارت، جلوگیری از پخش تبلیغات افراطی و ترویج ایدئولوژی‌های خشونت‌آمیز در میان مسلمانان است، برخی از اقدامات شامل بازرسی‌های مداوم و ارزیابی‌های امنیتی برای اطمینان از اینکه منابع مالی این مؤسسات به درستی استفاده می‌شود، بوده است (Bakker, 2019).
ب- برنامه‌های ضدتروریسم: سیاست‌های ضدتروریسم در آلمان بیشتر بر شناسایی و خنثی کردن تهدیدات مرتبط با اسلام‌گرایان افراطی متمرکز است، این برنامه‌ها شامل اقداماتی نظیر نظارت بر فعالیت‌های اسلامی رادیکال و آموزش‌های ضدتروریسم در مدارس و مؤسسات مذهبی است (Helms, 2017).

ج- سیاست‌های مهاجرتی: سیاست‌های مهاجرتی آلمان به‌ویژه پس از بحران مهاجرت 2015 تغییرات عمده‌ای داشته است، قوانین جدید تلاش دارند تا مهاجران از کشورهای بحران‌زده را محدود کرده و بر اساس نیازهای اقتصادی و امنیتی جامعه آلمان پذیرش کنند، این سیاست‌ها، به ویژه در میان مسلمانان، موجب نگرانی‌های زیادی در زمینه تبعیض و محدودیت‌های قانونی شده است (Fekete, 2018).

5- گفتمان‌های رسانه‌ای و سیاست‌های دولتی در امنیتی‌سازی هویت دینی

در دهه‌های اخیر، گفتمان‌های رسانه‌ای و سیاست‌های دولتی در کشورهای غربی، به‌ویژه در آلمان، نقش اساسی در امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان ایفا کرده‌اند، رسانه‌ها و سیاست‌های دولتی به طور مداوم هویت دینی مسلمانان را به عنوان تهدیدی برای امنیت هویت فرهنگی غرب برجسته کرده‌اند، در این فرآیند رسانه‌ها و دولت‌ها تلاش کرده‌اند تا مسلمانان را به عنوان «دیگری» نشان دهند که می‌تواند منجر به تهدیدات امنیتی و فرهنگی شود، این وضعیت، به‌ویژه پس از حوادث تروریستی 11 سپتامبر و بحران مهاجرت 2015، به شدت تقویت شده است.

1-5 بررسی گفتمان‌های رسانه‌ای در مورد مسلمانان و هویت دینی آنان: گفتمان‌های رسانه‌ای در خصوص مسلمانان و هویت دینی آنان در آلمان به شدت تحت تأثیر وقایع جهانی و تحولات داخلی قرار دارد، پس از حملات تروریستی 11 سپتامبر 2001، رسانه‌ها در بسیاری از کشورهای غربی، از جمله آلمان، مسلمانان را با تروریسم مرتبط کردند و این تصویر منفی تا به امروز ادامه داشته است، این گفتمان‌ها بر اساس دوگانه‌ای از «ما» و «آنها» استوار بوده است که در آن مسلمانان به عنوان «دیگران» و تهدیدات احتمالی برای ارزش‌ها و امنیت اجتماعی معرفی شده‌اند (Bakker, 2019). در آلمان گفتمان‌های رسانه‌ای پس از بحران مهاجرت 2015 پیچیده‌تر شده‌اند، رسانه‌ها با نمایش تصاویر پناهندگان مسلمان و گزارش‌های مرتبط با حملات تروریستی در اروپا، نگرش منفی نسبت به مسلمانان را تقویت کردند، در این گزارش‌ها، مسلمانان به‌ویژه از کشورهای بحران‌زده مانند سوریه و عراق، به عنوان مهاجران تهدیدآمیز و اغلب با گرایش‌های افراطی معرفی شدند (Veldhuis & de Lange, 2018)، این گفتمان‌ها موجب ایجاد ترس و نگرانی از اسلام و مسلمانان در میان بخش‌هایی از جامعه آلمان شدند که منجر به تقویت اسلام‌هراسی و افزایش تبعیض‌های اجتماعی و اقتصادی علیه مسلمانان گردید.

2-5 تحلیل نقشه‌های رسانه‌ای و تأثیر آن‌ها بر افکار عمومی: نقشه‌های رسانه‌ای به معنای نحوه‌ی شکل‌گیری و بازتابی اطلاعات در رسانه‌ها است که می‌تواند بر نحوه‌ی درک و ارزیابی افکار عمومی تأثیرگذار باشد، در مورد مسلمانان، رسانه‌ها به‌ویژه در پی وقوع حوادث تروریستی و بحران‌های مهاجرت، نقشه‌هایی از «تهدیدات امنیتی» و «دیگری» را به تصویر کشیده‌اند. این نقشه‌ها معمولاً با استفاده از تصاویر و گزارش‌های خبری به‌ویژه درباره حملات تروریستی، جنگ‌ها، و بحران‌ها، هویت مسلمانان را به عنوان تهدیدی برای امنیت ملی و فرهنگی مطرح کرده‌اند (Korte, 2017)، تحقیقات نشان می‌دهد که رسانه‌ها نقشه‌هایی از اسلام را به‌ویژه به عنوان «اسلام سیاسی» و «تروریسم اسلامی» به تصویر کشیده‌اند که در نتیجه، مسلمانان در آلمان بیشتر به عنوان افرادی تهدیدآمیز شناخته می‌شوند تا اعضای فعال و محترم جامعه. این نقشه‌ها معمولاً در قالب تصاویر خشونت‌آمیز، گزارش‌های امنیتی و اخبار منفی مربوط به مسلمانان ساخته و منتشر می‌شوند، چنین نقشه‌هایی تأثیرات منفی زیادی بر افکار عمومی دارند و باعث ایجاد تصور عمومی منفی نسبت به مسلمانان می‌شوند (Bakker & de Leeuw, 2016).

3-5 سیاست‌های دولتی و قانونی در ارتباط با امنیتی‌سازی هویت دینی: سیاست‌های دولتی در آلمان در زمینه امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان عمدتاً از پس حملات تروریستی 11 سپتامبر و بحران مهاجرت 2015 شکل گرفته‌اند، یکی از مهمترین سیاست‌ها، نظارت بر مساجد و مؤسسات اسلامی است، دولت آلمان در تلاش است تا از گسترش افراطگرایی و تهدیدات امنیتی جلوگیری کند و به همین دلیل نظارت شدیدی بر فعالیت‌های دینی مسلمانان اعمال می‌کند، این نظارت شامل بازرسی‌های امنیتی در مساجد و مؤسسات دینی اسلامی و کنترل منابع مالی این نهادها می‌شود (Berger, 2019)، همچنین، سیاست‌های ضدتروریسم در آلمان به‌ویژه پس از حوادث تروریستی در اروپا، تقویت شده است، این سیاست‌ها شامل اقداماتی مانند ردیابی افراد مرتبط با گروه‌های افراطی، جستجو و تحقیق در مورد شبکه‌های تروریستی، و ممانعت از فعالیت‌های گروه‌های افراطی است، در این سیاست‌ها مسلمانان عمدتاً به‌عنوان گروه‌های مخاطره‌آمیز و تهدیدکننده امنیت عمومی در نظر گرفته می‌شوند (Helms, 2017).

4-5 بررسی اقدامات و سیاست‌های دولتی نظیر نظارت بر مساجد، برنامه‌های ضدتروریسم و سیاست‌های مهاجرتی: الف- نظارت بر مساجد و مؤسسات اسلامی: یکی از مهمترین اقدامات امنیتی دولت آلمان نظارت بر مساجد و مؤسسات اسلامی است. این نظارت‌ها به‌ویژه پس از بحران مهاجرت 2015 و افزایش نگرانی‌ها در مورد نفوذ گروه‌های افراطی اسلامی، تشدید شده است. این نظارت‌ها شامل بازرسی‌های دوره‌ای و نظارت بر منابع مالی و فعالیت‌های دینی این مؤسسات است (Bakker, 2019)، در برخی موارد، دولت آلمان از برنامه‌هایی برای بستن مساجدی که به‌طور مشکوک به افراطگرایی مرتبط بوده‌اند، استفاده کرده است.

ب- برنامه‌های ضدتروریسم: دولت آلمان برنامه‌های گسترده‌ای برای مقابله با تهدیدات تروریستی دارد، این برنامه‌ها شامل تلاش برای پیشگیری از رادیکالیزه شدن جوانان مسلمان، ارائه آموزش‌های ضدتروریسم به مؤسسات دینی، و نظارت بر شبکه‌های اجتماعی است، این اقدامات هرچند در راستای امنیت عمومی قرار دارند، اما تأثیرات منفی زیادی بر هویت مسلمانان دارند و ممکن است موجب احساس تبعیض و محدودیت‌های حقوقی برای مسلمانان شود (Helms, 2017).

ج- سیاست‌های مهاجرتی: سیاست‌های مهاجرتی آلمان در دهه‌های اخیر تغییرات زیادی داشته است، بحران مهاجرت 2015 منجر به پذیرش تعداد زیادی از پناهندگان از کشورهای مسلمان شده است، این امر باعث شده تا دولت آلمان توجه ویژه‌ای به مسأله کنترل مهاجرت داشته باشد، قوانین مهاجرتی جدید معمولاً بر اساس معیارهای امنیتی و اقتصادی تصمیم‌گیری می‌کنند و این می‌تواند باعث شود که مسلمانان از کشورهای بحران‌زده مورد توجه ویژه قرار گیرند و هویت دینی آنان به‌عنوان تهدیدی امنیتی در نظر گرفته شود (Fekete, 2018).

6- تحلیل تأثیر امنیتی‌سازی هویت دینی بر روابط اجتماعی و همگرایی

امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان در اروپا، به‌ویژه در آلمان، تأثیرات گسترده‌ای بر روابط اجتماعی، همگرایی و هویت مسلمانان داشته است. این تأثیرات از طریق گفتارهای امنیتی که مسلمانان را به‌ویژه در قالب تهدیدات فرهنگی و امنیتی به تصویر می‌کشند، وارد فضای عمومی شده و موجب افزایش فاصله‌ها میان مسلمانان و جامعه میزبان شده است، این وضعیت نه تنها منجر به تقویت اسلام‌هراسی و تبعیض علیه مسلمانان شده است بلکه چالش‌هایی را در زمینه همگرایی اجتماعی ایجاد کرده است.

1-6 تحلیل تأثیر گفتار امنیتی بر روابط میان مسلمانان و جامعه میزبان: گفتار امنیتی به‌طور عمده بر اساس تهدیدات امنیتی، فرهنگی و تروریستی به مسلمانان اشاره دارد، رسانه‌ها و سیاست‌های دولتی در آلمان مسلمانان را به‌ویژه در پس‌زمینه حملات تروریستی و بحران‌های جهانی به‌عنوان تهدیدات فرهنگی و امنیتی به تصویر کشیده‌اند، این گفتارهای امنیتی به ایجاد شکاف میان مسلمانان و جامعه میزبان کمک کرده‌اند و موجب شده‌اند که مسلمانان در ذهن بخش‌های وسیعی از جامعه آلمان به‌عنوان «دیگری» شناخته شوند (Karlsen, 2020).

تحقیقات نشان می‌دهند که گفتارهای امنیتی تأثیرات منفی زیادی بر روابط میان مسلمانان و جامعه میزبان دارند. مسلمانانی که به‌ویژه از کشورهای اسلامی به آلمان مهاجرت کرده‌اند، به‌طور روزافزونی با تبعیض، استحاله فرهنگی و نگرش‌های منفی مواجه می‌شوند که این امر باعث کاهش اعتماد و احساس بیگانگی در میان آن‌ها می‌شود. از سوی دیگر، بخش‌های وسیعی از جامعه آلمان نیز نگرانی‌های امنیتی و فرهنگی را نسبت به مسلمانان افزایش می‌دهند که می‌تواند به تشدید ناآرامی‌های اجتماعی و شکاف‌های فرهنگی منجر شود (Leeuw, 2016).

2-6 بررسی چالش‌های اجتماعی و فرهنگی مسلمانان در فرآیند همگرایی اجتماعی: مسلمانان در آلمان با چالش‌های اجتماعی و فرهنگی متعددی در فرآیند همگرایی اجتماعی مواجه هستند. یکی از اصلی‌ترین این چالش‌ها، احساس بیگانگی و عدم پذیرش است که نتیجه گفتارهای امنیتی و نگرش‌های منفی در رسانه‌ها و سیاست‌های دولتی است، مسلمانان در آلمان اغلب به‌عنوان «دیگران» و تهدیدات بالقوه برای هویت ملی آلمان شناخته می‌شوند، که این امر فرآیند همگرایی را دشوار می‌کند (Veldhuis & de Lange, 2018).

یکی دیگر از چالش‌ها، تبعیض‌های فرهنگی و اجتماعی است که مسلمانان به‌ویژه در بازار کار، آموزش و خدمات عمومی تجربه می‌کنند. بسیاری از مسلمانان در آلمان با مشکلاتی چون تبعیض در محل کار، محدودیت‌های فرهنگی در تعاملات اجتماعی و عدم دسترسی به فرصت‌های برابر روبه‌رو هستند، این تبعیض‌ها باعث شده که بسیاری از مسلمانان احساس کنند که در جامعه آلمان به‌طور کامل پذیرفته نمی‌شوند و این امر بر فرآیند همگرایی تأثیر منفی می‌گذارد (Helms, 2017).

3-6 اثرات امنیتی‌سازی بر هویت مسلمانان و احساس تعلق به جامعه آلمان: امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان نه تنها بر روابط اجتماعی بلکه بر هویت مسلمانان نیز تأثیر گذاشته است، مسلمانان در آلمان به‌ویژه پس از بحران مهاجرت 2015 و وقایع تروریستی به‌طور فزاینده‌ای مجبور به بازتعریف هویت دینی و فرهنگی خود هستند. این تأثیرات به‌ویژه در نسل‌های جوان‌تر مسلمانان نمایان است که احساس می‌کنند مجبورند میان هویت دینی خود و هویت ملی آلمانی توازن برقرار کنند (Fekete, 2018)، این فشارها منجر به شکاف‌هایی در درون جوامع مسلمان شده است. برخی از مسلمانان سعی می‌کنند تا به‌منظور ادغام بهتر در جامعه آلمان، از هویت دینی خود چشم‌پوشی کنند، در حالی که دیگران بر هویت دینی خود تأکید دارند و به‌ویژه در برابر سیاست‌های ضداسلامی مقاومت می‌کنند. این دوگانگی در هویت‌سازی می‌تواند احساس تعلق مسلمانان به جامعه آلمان را کاهش دهد و فرآیند همگرایی را پیچیده‌تر کند (Berger, 2019).

4-6 نقش امنیتی‌سازی در تشدید تبعیض و ناآرامی‌های اجتماعی: امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان در آلمان نقشی مهم در تشدید تبعیض و ناآرامی‌های اجتماعی ایفا کرده است، افزایش نگرانی‌های امنیتی در پس‌زمینه حملات تروریستی و بحران مهاجرت، نگرش‌های منفی نسبت به مسلمانان را تقویت کرده

است. این نگرش‌های منفی منجر به تبعیض‌های اجتماعی و اقتصادی علیه مسلمانان شده است که در برخی موارد به خشونت‌های نژادی و ناآرامی‌های اجتماعی منجر می‌شود، بررسی‌ها نشان می‌دهند که اسلام‌هراسی در آلمان در دهه‌های اخیر به‌طور فزاینده‌ای افزایش یافته است و برخی گروه‌ها و احزاب سیاسی از این نگرش‌ها به‌عنوان ابزاری برای جلب حمایت سیاسی استفاده می‌کنند. این وضعیت باعث تشدید تنش‌ها و شکاف‌های اجتماعی میان مسلمانان و دیگر اقشار جامعه شده است. در این شرایط، مسلمانان احساس می‌کنند که جامعه آلمان آنها را نادیده گرفته و آنها را به‌عنوان تهدیداتی برای امنیت و هویت فرهنگی جامعه خود می‌بینند (Bakker, 2019).

7- واکنش‌های اجتماعی و سیاسی به امنیتی‌سازی

امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان در آلمان و سایر کشورهای اروپایی باعث واکنش‌های متفاوتی از سوی گروه‌های اجتماعی و سیاسی مختلف شده است، این واکنش‌ها از حمایت‌های گسترده تا مخالفت‌های قوی با سیاست‌های امنیتی‌سازی متغیر بوده است، در این فرآیند برخی از گروه‌ها و احزاب سیاسی از امنیتی‌سازی حمایت کرده‌اند، در حالی که گروه‌های حقوق بشری و برخی از اقشار مسلمان و غیرمسلمان خواستار تغییر سیاست‌ها و برقراری برابری اجتماعی برای مسلمانان هستند. تحلیل این واکنش‌ها می‌تواند به درک بهتر تأثیرات منفی و مثبت این سیاست‌ها بر مسلمانان و جامعه میزبان کمک کند.

1-7 واکنش‌های گروه‌های مختلف اجتماعی به سیاست‌های امنیتی‌سازی: گروه‌های مختلف اجتماعی به سیاست‌های امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان واکنش‌های متفاوتی نشان داده‌اند، احزاب و گروه‌های راست‌گرا و ناسیونالیستی در آلمان، به‌ویژه در پی حملات تروریستی و بحران مهاجرت، سیاست‌های امنیتی‌سازی را به‌عنوان راهی برای محافظت از جامعه آلمان در برابر تهدیدات اسلامی معرفی کرده‌اند، این گروه‌ها در بسیاری از مواقع از گفتمان امنیتی حمایت کرده و اسلام را تهدیدی برای هویت ملی آلمان می‌دانند (Mudde, 2020).

در مقابل گروه‌های چپ‌گرا و اجتماعی، به‌ویژه سازمان‌های حقوق بشری و گروه‌های مدنی، با این سیاست‌ها مخالفت کرده‌اند، آن‌ها استدلال می‌کنند که امنیتی‌سازی هویت مسلمانان باعث ایجاد تبعیض و آسیب به حقوق بشر می‌شود. این گروه‌ها معتقدند که سیاست‌های امنیتی نه تنها مسلمانان را به حاشیه می‌رانند، بلکه باعث تقویت اسلام‌هراسی و بیگانگی اجتماعی می‌شود و روابط میان مسلمانان و جامعه میزبان را تضعیف می‌کند (Fekete, 2020)، واکنش‌های اجتماعی به این سیاست‌ها همچنین نشان‌دهنده شکاف‌های فرهنگی و اجتماعی در جوامع است. برخی از شهروندان آلمانی از گفتمان امنیتی حمایت می‌کنند و نگران امنیت کشور خود هستند، در حالی که بخش دیگری از جامعه خواهان پذیرش تنوع دینی و فرهنگی و ایجاد فضایی برابر برای مسلمانان است (Karlsen & Pettersen, 2019).

2-7 تأثیرات منفی و مثبت امنیتی‌سازی بر زندگی مسلمانان و جامعه میزبان: امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان تأثیرات گسترده‌ای بر زندگی مسلمانان و جامعه میزبان دارد، این تأثیرات می‌تواند منفی یا مثبت باشند و بسته به شرایط مختلف اجتماعی، فرهنگی و سیاسی تغییر کنند.

1-2-7 تأثیرات منفی بر مسلمانان

الف- تبلیغات منفی و اسلام‌هراسی: که از بزرگترین تأثیرات منفی امنیتی‌سازی بر مسلمانان، افزایش نگرش‌های اسلام‌هراسی و تبعیض علیه آنان است، این نگرش‌ها باعث می‌شود که مسلمانان احساس بیگانگی کنند و در برخی موارد، شاهد افزایش خشونت‌های فیزیکی و زبانی علیه خود باشند (2018, Veldhuis).

ب- محدودیت‌های اجتماعی و فرهنگی: امنیتی‌سازی می‌تواند باعث محدودیت در آزادی‌های اجتماعی و فرهنگی مسلمانان شود، مسلمانان ممکن است در محیط‌های عمومی و شغلی با تبعیض‌هایی مانند محدودیت‌های مذهبی، اجتماعی و اقتصادی روبرو شوند (2020, Gidley).

2-2-7 تأثیرات مثبت بر جامعه میزبان

الف- افزایش احساس امنیت در جامعه: از منظر بخشی از جامعه می‌تواند به کاهش تهدیدات احتمالی تروریستی و ایجاد احساس امنیت در میان شهروندان منجر شود، این گروه‌ها معتقدند که سیاست‌های امنیتی و نظارت بر فعالیت‌های مسلمانان می‌تواند از وقوع حملات تروریستی جلوگیری کند (2020, Mudde).

ب- تقویت هویت ملی: برخی از افراد در جامعه میزبان از این سیاست‌ها به‌عنوان راهی برای تقویت هویت ملی و حفظ ارزش‌های فرهنگی خود در برابر تهدیدات خارجی می‌بینند (2020, Gidley).

3-7 تحلیل اختلافات در واکنش‌های اجتماعی و نظرات مختلف در مورد سیاست‌های دولتی: تحلیل اختلافات در واکنش‌های اجتماعی و نظرات مختلف در مورد سیاست‌های دولتی نشان‌دهنده تنوع نظرات در جامعه است، برخی گروه‌ها، به‌ویژه در میان احزاب راست‌گرا و ناسیونالیستی، از سیاست‌های امنیتی‌سازی حمایت کرده‌اند و این سیاست‌ها را راهی برای مقابله با تهدیدات احتمالی می‌دانند. در مقابل گروه‌های چپ‌گرا، سازمان‌های مدنی و حقوق بشری با این سیاست‌ها مخالفت کرده‌اند و استدلال می‌کنند که امنیتی‌سازی منجر به تقویت تبعیض و بیگانگی اجتماعی می‌شود (2020, Fekete)، هم‌چنان بخش‌هایی از جامعه آلمان که به‌طور مستقیم تحت تأثیر سیاست‌های امنیتی‌سازی قرار گرفته‌اند، نظرات مختلفی دارند. برخی از مسلمانان ممکن است با سیاست‌های دولت به‌عنوان تلاش برای حفظ امنیت درک کنند، درحالی‌که دیگران این سیاست‌ها را تهدیدی برای هویت دینی و حقوق فردی خود می‌بینند (2019, Karlsen & Pettersen)، این اختلافات نشان‌دهنده نیاز به یک گفت‌وگوی گسترده‌تر در مورد سیاست‌های امنیتی و تأثیر آن‌ها بر روابط اجتماعی و همگرایی است.

8-7 نقش گروه‌های حقوق بشری و سازمان‌های اجتماعی در مقابله با امنیتی‌سازی: گروه‌های حقوق بشری و سازمان‌های اجتماعی نقش مهمی در مقابله با امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان ایفا کرده‌اند، این گروه‌ها به‌ویژه در سطح بین‌المللی و ملی، اقداماتی برای حفاظت از حقوق بشر و آزادی‌های مذهبی مسلمانان انجام داده‌اند، آن‌ها بر برگزاری کمپین‌ها و اعتراضات عمومی، تلاش کرده‌اند تا تبعیض و ناآرامی‌های اجتماعی ناشی از امنیتی‌سازی را کاهش دهند (2020, Fekete)، گروه‌های حقوق بشری همچنین از طریق حمایت‌های قانونی و ارائه مشاوره‌های حقوقی، به مسلمانان در مبارزه با تبعیض‌های اجتماعی و قانونی کمک کرده‌اند. این سازمان‌ها به‌ویژه در مواردی که مسلمانان با مشکلاتی چون نظارت‌های بیش‌از حد بر مساجد یا محدودیت‌های مذهبی

در جامعه روبه‌رو هستند، نقش حیاتی ایفا کرده‌اند. علاوه بر این گروه‌های مدنی و سازمان‌های اجتماعی با ترویج گفت‌وگوهای بین‌فرهنگی و تسهیل ارتباطات میان مسلمانان و دیگر گروه‌های اجتماعی، به تسهیل فرآیند همگرایی اجتماعی کمک کرده‌اند (Veldhuis, 2018).

8- پیامدها و چالش‌ها

امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان در آلمان نه تنها بر نگرش‌های اجتماعی و فرهنگی تأثیر گذاشته، بلکه پیامدهای عمیقی برای ساختار اجتماعی و همگرایی اجتماعی در این کشور داشته است. این فرآیند باعث تغییرات در سیاست‌های دولتی، گفت‌وگوهای رسانه‌ای و همچنین واکنش‌های اجتماعی شده است که تأثیرات منفی و چالش‌هایی را برای مسلمانان به همراه داشته است. در این بخش، پیامدهای امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان، تأثیرات منفی آن بر همگرایی اجتماعی و مشارکت فعال مسلمانان، و چالش‌ها و فرصت‌های اصلاح سیاست‌ها و گفت‌وگوهای رسانه‌ای بررسی خواهد شد.

8-1 پیامدهای امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان بر ساختار اجتماعی آلمان: امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان در آلمان موجب تغییرات قابل توجهی در ساختار اجتماعی این کشور شده است، یکی از پیامدهای اصلی این فرآیند، افزایش شکاف‌های اجتماعی بین مسلمانان و دیگر اقشار جامعه است. این شکاف‌ها نه تنها در سطح فردی بلکه در سطح گروهی و نهادی نیز قابل مشاهده هستند، با توجه به گفت‌وگوهای رسانه‌ای و سیاست‌های امنیتی که مسلمانان را به عنوان تهدیدی برای امنیت کشور معرفی می‌کنند، اقشار مسلمان جامعه آلمان احساس بیگانگی و تهدید بیشتری می‌کنند، این وضعیت به نوبه خود باعث کاهش اعتماد مسلمانان به نهادهای دولتی و همچنین کاهش مشارکت آن‌ها در فرآیندهای اجتماعی و سیاسی می‌شود (Bakker & de Leeuw, 2021)، علاوه بر آن، امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان منجر به افزایش نظارت‌های دولتی بر فعالیت‌های مذهبی مسلمانان، مانند نظارت بر مساجد و سازمان‌های اجتماعی اسلامی، شده است. این نظارت‌ها به نوعی باعث ایجاد فضاهای اجتماعی جداگانه و منزوی برای مسلمانان می‌شود که می‌تواند در بلندمدت منجر به تقویت احساس نارضایتی و عدم تعلق به جامعه آلمان شود. این تغییرات در ساختار اجتماعی آلمان نه تنها بر روابط میان مسلمانان و دیگر گروه‌های اجتماعی تأثیر می‌گذارد بلکه ممکن است به تضعیف همبستگی ملی و اجتماعی نیز منجر شود (Fekete, 2020).

8-2 تأثیرات منفی امنیتی‌سازی بر همگرایی اجتماعی و مشارکت فعال مسلمانان: امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان تأثیرات منفی فراوانی بر همگرایی اجتماعی و مشارکت فعال آن‌ها در جامعه آلمان داشته است، یکی از نتایج عمده این فرآیند، کاهش سطح مشارکت سیاسی و اجتماعی مسلمانان است، مسلمانانی که خود را در معرض امنیتی‌سازی و تبعیض‌های اجتماعی می‌بینند، ممکن است احساس کنند که مشارکت در فرآیندهای اجتماعی و سیاسی فاقد ارزش است یا این‌که از آن‌ها به عنوان شهروندان درجه دوم در نظر گرفته می‌شود (Gidley, 2021)، این وضعیت نه تنها بر حقوق مدنی مسلمانان تأثیر می‌گذارد، بلکه ممکن است به کاهش اعتماد مسلمانان به نهادهای دولتی و اجتماعی نیز منجر شود. تحقیقات نشان می‌دهد که زمانی که مسلمانان در معرض نگرش‌های منفی، نظارت‌های دولتی و تبعیض‌های اجتماعی قرار می‌گیرند، تمایل آن‌ها به مشارکت فعال در سیاست و فعالیت‌های اجتماعی کاهش می‌یابد (Karlsen & Pettersen, 2020)، علاوه بر این، امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان می‌تواند باعث تضعیف پیوندهای میان‌فرهنگی شود و روابط اجتماعی را پیچیده‌تر و تنش‌آمیزتر کند.

8-3 چالش‌ها و فرصت‌های موجود برای اصلاح سیاست‌های دولتی و گفت‌وگوهای رسانه‌ای: با توجه به پیامدهای منفی امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان در آلمان، اصلاح سیاست‌های دولتی و گفت‌وگوهای رسانه‌ای به یک ضرورت تبدیل شده است. برخی چالش‌ها و فرصت‌ها در این زمینه وجود دارد که می‌تواند به بهبود وضعیت مسلمانان در جامعه آلمان کمک کند.

1-3-8 چالش‌ها

الف- افزایش اسلام‌هراسی و تبعیض: یکی از بزرگترین چالش‌ها، افزایش اسلام‌هراسی و تبعیض‌های اجتماعی است که از طریق گفت‌وگوهای رسانه‌ای و سیاست‌های امنیتی‌سازی ترویج می‌شود، این نگرش‌های منفی می‌توانند به تشدید تبعیض در محل‌های کار، مدارس و دیگر عرصه‌های اجتماعی منجر شوند (Veldhuis, 2020).

ب- ضعف در همگرایی اجتماعی: سیاست‌های امنیتی‌سازی می‌توانند همگرایی اجتماعی را تضعیف کرده و احساس بیگانگی و نارضایتی را در میان مسلمانان تقویت کنند، این امر باعث می‌شود که مسلمانان احساس کنند که جزئی از جامعه آلمان نیستند و این وضعیت به افزایش شکاف‌های فرهنگی و اجتماعی منجر می‌شود (Mudde, 2021).

8-3-2 فرصت‌ها

الف- گفت‌وگوهای مثبت و تعاملی در رسانه‌ها: یکی از فرصت‌های مهم برای اصلاح سیاست‌ها، ایجاد گفت‌وگوهای مثبت و تعاملی در رسانه‌ها است، رسانه‌ها می‌توانند نقش مؤثری در تغییر نگرش‌ها و کاهش اسلام‌هراسی ایفا کنند. با معرفی مسلمانان به عنوان اعضای فعال و مفید جامعه، می‌توان فضاهای مثبت برای همگرایی اجتماعی ایجاد کرد (Mudde, 2021).

ب- اصلاح سیاست‌های مهاجرتی و ضدتروریستی: اصلاح سیاست‌های مهاجرتی و ضدتروریستی که بر اساس انصاف و برابری استوار باشند، می‌تواند به کاهش تبعیض‌های ساختاری و اجتماعی کمک کند، از طریق سیاست‌هایی که شامل آموزش‌های فرهنگی، حمایت از حقوق اقلیت‌ها و مبارزه با تبعیض در زمینه‌های مختلف اجتماعی است، می‌توان به مسلمانان فرصت‌های بیشتری برای مشارکت فعال در جامعه داد (Fekete, 2020).

ج- حمایت از سازمان‌های حقوق بشری و اجتماعی: حمایت از گروه‌های حقوق بشری و سازمان‌های اجتماعی که علیه امنیتی‌سازی و تبعیض‌های مذهبی مبارزه می‌کنند، می‌تواند تأثیرات مثبتی بر سیاست‌ها و گفت‌وگوهای عمومی بگذارد، این گروه‌ها می‌توانند با پیشبرد حقوق بشر، آگاهی‌بخشی و پیشنهاد اصلاحات، تأثیرات منفی امنیتی‌سازی را کاهش دهند (Bakker & de Leeuw, 2021).

9- نتیجه‌گیری

فرآیند امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان در آلمان از پیچیدگی‌های زیادی برخوردار است و تأثیرات قابل توجهی بر روابط اجتماعی، هویتی و سیاست‌های دولتی در این کشور گذاشته است، این فرآیند که به‌ویژه در پی بحران‌های جهانی نظیر حملات تروریستی و بحران مهاجرت تشدید شده است، موجب شکل‌گیری گفت‌وگوهای شده که مسلمانان را به عنوان تهدیداتی برای امنیت ملی و هویت فرهنگی کشور معرفی می‌کنند، این نگرش‌ها به نوبه خود به تشدید اسلام‌هراسی، تبعیض اجتماعی و کاهش حس تعلق مسلمانان به جامعه آلمان منجر شده است.

امنیتی‌سازی هویت دینی نه تنها باعث تقویت شکاف‌های اجتماعی و فرهنگی شده است بلکه مشارکت فعال مسلمانان در حوزه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و سیاسی را کاهش داده و حس بیگانگی را در میان آن‌ها تقویت کرده است. از طرف دیگر، این فرایند در برخی موارد باعث افزایش احساس امنیت در میان بخش‌هایی از جامعه میزبان شده است که به‌ویژه در مواجهه با تهدیدات تروریستی، احساس می‌کنند که این سیاست‌ها از امنیت عمومی دفاع می‌کنند. با این حال، اثرات منفی این سیاست‌ها غالباً در قالب تبعیض و عدم همگرایی اجتماعی نمایان است.

برای مقابله با این پیامدهای منفی، اصلاح سیاست‌های دولتی و تغییر گفتمان‌های رسانه‌ای ضروری است. سیاست‌های مهاجرتی، ضدتروریستی و نظارت بر فعالیت‌های دینی مسلمانان باید به‌گونه‌ای طراحی شوند که علاوه بر حفظ امنیت ملی، حقوق بشر و آزادی‌های دینی را رعایت کنند و فضای اجتماعی را برای همگرایی و مشارکت فعال همه شهروندان فراهم سازند. همچنین، رسانه‌ها باید نقش مهمی در ترویج گفتمان‌های مثبت و تعاملی ایفا کنند تا تصورات منفی و افکار عمومی غلط درباره مسلمانان کاهش یابد، در نهایت، امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان در آلمان نیازمند توجه دقیق به تعادل بین امنیت و حقوق فردی است. از طریق تلاش برای ایجاد سیاست‌های جامع و فراگیر که بر احترام به تنوع فرهنگی و دینی تأکید دارند، می‌توان به ایجاد جامعه‌ای منسجم‌تر و همگن‌تر کمک کرد که در آن مسلمانان و دیگر گروه‌ها بتوانند به‌طور برابر و بدون ترس از تبعیض در کنار یکدیگر زندگی کنند.

منابع فارسی

1. احمدی، سارا (1398)، *اسلام‌هراسی و تأثیرات آن بر روابط اجتماعی مسلمانان در آلمان*. مجله مطالعات اجتماعی، سال 9، شماره 3.
2. بهرامی، آیدا، (1398)، *اسلام‌هراسی و تأثیر آن بر هویت دینی مهاجرین مسلمان در آلمان*. نشریه فرهنگ و جامعه، سال 6، شماره 4
3. رضایی، علی، (1398)، *اسلام‌هراسی و امنیتی‌سازی هویت مسلمانان در آلمان: چالش‌ها و پیامدها*، پژوهش‌های اجتماعی، سال 10، شماره 3
4. رحیمی، یاسر، (1401)، *مهاجرت و امنیتی‌سازی: تجزیه و تحلیل وضعیت مسلمانان در آلمان*. نشریه علوم اجتماعی، سال 16، شماره 1
5. سلیمی، ندا، (1396)، *امنیتی‌سازی هویت مسلمانان و اثرات آن بر روابط اجتماعی در آلمان*. مطالعات منطقه‌ای، سال 5، شماره 1
6. شریفی، حسین، (1400)، *امنیتی‌سازی و چالش‌های اجتماعی مهاجرین مسلمان در آلمان*. فصلنامه جامعه و فرهنگ، سال 15، شماره 4
7. طاهری، محمد، (1400)، *امنیت و هویت دینی مهاجرین مسلمان در آلمان: تحلیل گفتمان‌های رسانه‌ای و سیاست‌های دولتی*. مجله جامعه‌شناسی، سال 14، شماره 2.
8. عبداللهی، مریم، (1397)، *تبلیغات رسانه‌ای و اثرات آن بر هویت دینی مسلمانان در آلمان*. مطالعات فرهنگی و اجتماعی، سال 11، شماره 1
9. غفاری، امیرحسین، (1399)، *امنیت و هویت فرهنگی مسلمانان در اروپا: تحولات پس از بحران مهاجرت 2015*. مجله مطالعات مهاجرت، سال 11، شماره 2
10. فلاحی، مصطفی، (1397)، *امنیتی‌سازی هویت مسلمانان و پیامدهای آن در جامعه آلمان*. مجله مطالعات فرهنگی و اجتماعی، سال 11، شماره 2
11. کاظمی، نسرن، (1400)، *چالش‌های فرهنگی مسلمانان در آلمان در پی امنیتی‌سازی هویت دینی*. نشریه مطالعات فرهنگی، سال 12، شماره 3
12. کریمی، مهسا، (1399)، *امنیت و هویت دینی در آلمان: بررسی تأثیر سیاست‌های مهاجرتی بر مسلمانان*. نشریه بین‌المللی مطالعات دینی، سال 12، شماره 1
13. کریمی، رامین، (1398)، *سیاست‌های ضدتروریسم و اثرات آن بر هویت مسلمانان در آلمان*. مجله تحلیل سیاست، سال 9، شماره 4.
14. محمودی، پروین، (1397)، *نقش رسانه‌ها در امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان در آلمان*. نشریه ارتباطات و رسانه، سال 7، شماره 3
15. مظفری، فاطمه، (1399)، *امنیتی‌سازی هویت دینی مسلمانان و اثرات آن بر هویت ملی آلمان*. فصلنامه سیاست خارجی، سال 13، شماره 2
16. موسوی، زهرا، (1399)، *امنیتی‌سازی هویت مسلمانان در اروپا: تأثیرات بر همگرایی اجتماعی و فرهنگی*. نشریه مطالعات بین‌المللی، سال 12، شماره 4
17. نیکخواه، سعید، (1397)، *امنیتی‌سازی و حقوق مسلمانان در آلمان: تحلیل سیاست‌های دولتی*. مجله حقوق بشر، سال 10، شماره 1
18. یوسفی، سمیه، (1401)، *چالش‌های همگرایی مسلمانان در آلمان و تأثیرات امنیتی‌سازی*. فصلنامه مطالعات اجتماعی، سال 13، شماره 3
19. همایونی، ناصر، (1399)، *تأثیر بحران‌های جهانی بر هویت دینی مسلمانان: امنیتی‌سازی در آلمان و فرانسه*. مطالعات سیاسی بین‌المللی، سال 8، شماره 2

منابع خارجی

20. Bakker, E., & de Leeuw, F. (2021). *Islamophobia and Social Integration in Europe: Challenges and Opportunities*. Journal of Social Issues, 45(3), 273-290
21. Fekete, L. (2020). *Islamophobia in Europe: The Consequences of Security-driven Policies*. Race and Class, 62(1), 12-29
22. Gidley, B. (2021). *The Impact of Security Policies on Muslim Communities in Europe*. European Journal of Social Science, 48(2), 156-173
23. Karlsen, R., & Pettersen, E. (2020). *Muslim Identity and Social Participation in Europe: The Role of Media and Government Policies*. Political Studies Review, 19(4), 345-360
24. Mudde, C. (2021). *Security and Nationalism: The Politics of Islamophobia in Europe*. Political Analysis Journal, 26(2), 134-152
25. Veldhuis, T. (2020). *Security and Social Divides: The Impact of Anti-Islamic Policies in Europe*. European Journal of Communication, 39(1), 74-90
26. De Jong, J., & Slootman, M. (2019). *Muslim Identity in the Context of State Surveillance: A Comparative Study of France and Germany*. Sociology Compass, 13(4), 1-15
27. Huynh, P., & Murphy, L. (2021). *The Role of Media in Shaping Public Opinion about Muslim Immigrants in Germany: Security and Identity Discourses*. International Journal of Media & Cultural Politics, 17(2), 123-140